

การวิจัยแบบร่วมมือที่ใช้ชุมชนเป็นฐานในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร:
กรณีศึกษาหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่บ้านถวาย จังหวัดเชียงใหม่

นางอมรรัตน์ วัฒนอักษร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2547

ISBN: 974-17-5973-8

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

COMMUNITY-BASED COLLABORATIVE RESEARCH IN THE PROCESS OF
CURRICULUM DEVELOPMENT: A CASE STUDY OF CURRICULUM IN ECONOMICS AT
THE ELEMENTARY EDUCATIONAL LEVEL, BANN THAWAI, CHIANG MAI PROVINCE

Mrs. Amornrat Wattanatorn

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy in Curriculum and Instruction

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic year 2004

ISBN: 974-17-5973-8

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การวิจัยแบบร่วมมือที่ชุมชนเป็นฐานในกระบวนการพัฒนา
หลักสูตร : กรณีศึกษาหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ระดับประถม
ศึกษาที่บ้านถวาย จังหวัดเชียงใหม่

โดย

นางอมรรัตน์ วัฒนานทร

สาขาวิชา

หลักสูตรและการสอน

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. สำลี ทองธิว

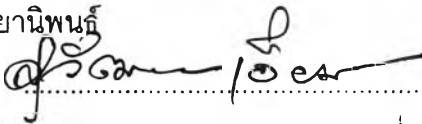
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

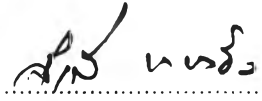
Prof. Marianne N Bloch

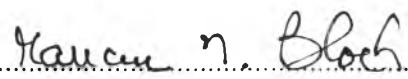
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาคุษภูษบัณฑิต

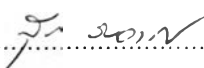

..... คณะบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สิ้นลารัตน์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒนา เขี่ยมอรรถพรณ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. สำลี ทองธิว)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(Professor Dr. Marianne N Bloch)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุวิมล ว่องวานิช)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์)

นางอมรรัตน์ วัฒนาร : การวิจัยแบบร่วมมือที่ใช้ชุมชนเป็นฐานในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร :
กรณีศึกษาหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่บ้านถวาย จังหวัดเชียงใหม่
(COMMUNITY-BASED COLLABORATIVE RESEARCH IN THE PROCESS OF CURRICULUM
DEVELOPMENT: A CASE STUDY OF CURRICULUM IN ECONOMICS AT THE
ELEMENTARY EDUCATIONAL LEVEL, BANN THAWAI, CHIANG MAI PROVINCE)อาจารย์ที่
ปรึกษา: รองศาสตราจารย์ ดร. ลำลี ทองธิว อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม Professor Dr. Marianne N.
Bloch, จำนวน 396 หน้า. ISBN: 974-17-5973-8

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยภาคสนามที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการร่วมมือกันของชุมชนในโครงการวิจัยและเพื่อพัฒนา
หลักสูตรเศรษฐศาสตร์ท้องถิ่นโดยนำเอาบริบททางสังคมของท้องถิ่นด้านการทำางานไม้แกะสลักมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในกระบวนการพัฒนา
หลักสูตร กลุ่มเป้าหมายได้แก่ผู้ให้ความร่วมมือชาวบ้านถวายจำนวน 9 คน และแรงงานจากชาวบ้านถวายบ้านใกล้เคียงบ้านถวาย จำนวน 47 คน
ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงตาม วิธีการหลักที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็น
ทางการ การสัมภาษณ์กลุ่มและการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลที่รวบรวมจากหลายแหล่งโดยใช้วิธีการตรวจสอบความเส้าและ
วิเคราะห์ข้อมูลภายใต้กรอบทฤษฎีทางสังคมวิทยาและทางการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่ามีดังนี้

การร่วมมือกันของชาวบ้านถวายในโครงการวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ท้องถิ่น มีลักษณะของการร่วมมือกัน 2
ลักษณะ ได้แก่ การร่วมมือกันระหว่างชาวบ้านกับผู้วิจัยและการร่วมมือกันระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้าน การร่วมมือกันทั้งสองลักษณะนี้พบว่า
เกิดขึ้นใน 2 ระยะ ระยะที่ 1 ในช่วงการศึกษาข้อมูลเศรษฐกิจการประกอบอาชีพไม้แกะสลักในท้องถิ่น และระยะที่ 2 ในช่วงของการ
พัฒนาหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ท้องถิ่น ในระยะที่ 1 การร่วมมือกันของชาวบ้านกับผู้วิจัยเกิดขึ้นเมื่อชาวบ้านกับผู้วิจัยช่วยกันค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับ
เศรษฐกิจการทำงานไม้แกะสลัก ส่วนการร่วมมือของชาวบ้านด้วยกันเองเกิดขึ้นเมื่อชาวบ้านพยายามที่จะทำความเข้าใจและสะท้อนสภาพ
การทำงานไม้แกะสลักที่เกิดขึ้นจริงในหมู่บ้าน ในระยะที่ 2 การร่วมมือระหว่างผู้วิจัยกับชาวบ้านเกิดขึ้นเมื่อชาวบ้านกับผู้วิจัย
ช่วยกันตรวจสอบข้อมูลเพื่อจะนำมาจัดทำเป็นเนื้อหาเศรษฐศาสตร์ ส่วนการร่วมมือระหว่างชาวบ้านด้วยกันเองเกิดขึ้นเมื่อกลุ่มผู้นำชุมชนและ
ชาวบ้านกระตุ้นกันเองให้เกิดการนำเอาหลักสูตรไปใช้

เนื้อหาหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยมโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์ 12 มโนทัศน์ ได้แก่ ความชำนาญพิเศษ
การแข่งขันกันทำตามความชำนาญ การตัดสินใจและแรงจูงใจ การลงทุนและผลกำไร การแลกเปลี่ยนโดยความสมัครใจ อุปทานและอุปสงค์
อุปสงค์และอุปทาน การแข่งขันกันขาย การกระจายสินค้า การมีอยู่อย่างจำกัดของทรัพยากร การกำหนดราคา และสถาบันทางการเงิน มโน
ทัศน์เศรษฐศาสตร์ทั้ง 12 มโนทัศน์จัดเป็น 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ เอกลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการผลิตงานศิลปหัตถกรรมบ้านถวาย
ความเอื้ออาทรของผู้ขายและกำไรที่ได้รับ การร่วมใจร่วมแรงสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และการผลิตไม้แกะสลักบนฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน

ประเด็นหลักของความแตกต่างระหว่างหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นกับหลักสูตรเศรษฐศาสตร์แม่บทอยู่ที่เนื้อหา
สำหรับการเรียนรู้ในหลักสูตร เนื้อหาเศรษฐศาสตร์ท้องถิ่นในหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นได้มาจากการประสมประสานให้เกิดความพอดีระหว่าง
หลักการที่เป็นเศรษฐศาสตร์สากลแนวทุนนิยมกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และเนื้อหาเศรษฐศาสตร์ท้องถิ่นแนวประสมประสานใน
หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นนี้จะถูกนำมาบูรณาการกับเนื้อหารายวิชาอื่นที่เกี่ยวข้อง แล้วจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ขึ้น 4 หน่วย ในขณะที่เนื้อหา
มโนทัศน์เศรษฐศาสตร์หลักสูตรแม่บทมีเนื้อหาที่มาจากหลักการเศรษฐศาสตร์สากลแนวทุนนิยมเพียงอย่างเดียว ดังนั้นการนำหลักสูตร
เศรษฐศาสตร์แม่บทไปใช้ในโรงเรียน โรงเรียนจำเป็นต้องบูรณาการเนื้อหาวิชาอื่นเข้ากับมาตรฐานเศรษฐศาสตร์เพื่อจัดทำเป็นหน่วยการ
เรียนรู้ขึ้น ส่วนการใช้หลักสูตรเศรษฐศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นนี้โรงเรียนสามารถนำเอาบทเรียนตามแนวทางที่จัดไว้ให้แล้วในหลักสูตรไปใช้ได้เลย

ภาคศึกษามัธยมศึกษา	ลายมือ นิสิต.....
สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน	ลายมืออาจารย์ที่ปรึกษา .....
ปีการศึกษา 2547	ลายมืออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

42849687 27: MAJOR CURRICULUM AND INSTRUCTION

KEY WORD : COLLABORATIVE RESEARCH, COMMUNITY-BASED CURRICULUM DEVELOPMENT, LO ECONOMICS, LOCAL ECONOMIC KNOWLEDGE,

AMORN RAT WATTANATORN: COMMUNITY-BASED COLLABORATIVE RESEARCH IN THE PROCESS OF CURRICULUM DEVELOPMENT : A CASE STUDY OF CURRICULUM IN ECONOMICS AT THE ELEMENTARY EDUCATIONAL LEVEL: BANN THAWAI , CHIANG MAI PROVINCE THESIS ADVISOR: ASSOC. PROFESSOR SUMLEE THONGTHEW.,PhD. CO-ADVISOR: PROFESSOR MARIANNE N BLOCH, PhD. 396 pp. ISBN: 974-17-5973-8

The purposes of this study were to investigate the process of collaboration of the villagers in the research project and to develop the local economics curriculum using wood handicraft context of Bann Thawai as the foundation for the local economics curriculum. The target groups were comprised of 9 Thawai villagers and other 47 villagers from the nine villages in the vicinity, selected by purposive sampling technique. Field research study, which primarily based on participant observation and informal interview, including group interview and focus group, were conducted throughout the study. Triangulation technique was used to check the validity of the collected data. The verified data were then interpreted according to the theoretical framework in Social Sciences and educational theories.

Research findings were as follows :

The collaboration of the villagers in the research project regarding curriculum development emerged in two characteristics; the collaboration between the villagers and the researcher and the collaboration among villagers themselves. Both types of collaboration occurred during the two phases of research procedure ; the first occurred during the stage of searching for the wood handicraft economics data and the second occurred during the stage of curriculum development. At the first stage, the collaboration between the villagers and the researcher occurred when the villagers and the researcher helped each other search for the wood handicraft economics data. The collaboration among the villagers occurred when they tried to understand and reflect authentic wood handicraft situation in the village. At the second stage, the collaboration between the villagers and the researcher occurred when helping each other validate data to form economics content. The collaboration among the villagers occurred when the community leaders and other villagers encouraged one another to reach the curriculum utilization stage.

The developed contents in the local economics curriculum consisted of 12 economics concepts. These concepts were: specialization, division of labor, decision making and incentives, investment and profit, the voluntary exchange, supply and demand, demand and supply, the sale competition, the allocation of goods, scarcity, price determination and financial institution. They were grouped into 4 units of learning; "The identity of local wisdom and wood handicraft in the production of Bann Thawai", "Local consideration and cash, profit making", "Building up community strength through collaboration among villagers" and "Wood handicraft production and sustainable development".

The major difference between the developed local economics curriculum and the economics from the national curriculum was in terms of its learning content. The developed local economics content was derived from mediating between the principle of global capitalism and the local culture and wisdom. In addition, the mediated content in the developed local curriculum had been integrated with the relevant subjects to form four units of learning while the economics concepts in the national curriculum had been solely drawn from the principle of the global capitalism. As a consequence, a school implementing the national curriculum needed to integrate other subjects with the economics standards to form their own learning units while the school utilizes the developed curriculum can launch the lessons following the provided guideline.

Department of Secondary Education	Student's signature .....
Field of study Curriculum and Instruction	Advisor's signature .....
Academic year 2004	Co-advisor's signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความสามารถของรองศาสตราจารย์ ดร. คำลี ทองบัว อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งได้อุทิศเวลาตลอดจนร่างกายแรงใจในการฝึกฝนจนผู้วิจัยสามารถเข้าใจและทำงานวิทยานิพนธ์นี้ได้สำเร็จลุล่วง เริ่มตั้งแต่การฝึกงานภาคสนามก่อนที่จะได้หัวข้อวิทยานิพนธ์ การได้มีโอกาสช่วยอาจารย์ที่ปรึกษาฝึกงานนิสิตระดับปริญญาเอกและปริญญาโทรุ่นน้องในขณะที่ทำการเก็บข้อมูลในสนามวิจัย รวมทั้งคำแนะนำในการฝึกการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แนวบูรณาการบนฐานทฤษฎีการประสมประสานให้เกิดความพอดี (mediating) จนสามารถพัฒนาหลักสูตรที่มีลักษณะที่พิเศษขึ้นมา นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้มีโอกาสไปศึกษาและฝึกงานเพิ่มเติมเกี่ยวกับงานวิจัยชุมชนกับ Professor Dr. Marianne N Bloch ที่ University of Wisconsin-Madison ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิดและตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาชุมชนที่ได้คัดเลือกไว้เป็นจำนวนมาก รวมทั้งการได้รับคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณของท่านทั้งสองเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ ที่นี้

ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒน์ เยี่ยมมอรรถพร รองศาสตราจารย์ ดร. สุวิมล ร่วงวานิช และศาสตราจารย์ ดร. เกียรติศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ที่ได้กรุณาเสียสละเวลา มาเป็นกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงทำให้การวิจัยครั้งนี้ลุล่วงยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. บุญมี เณรยอด รองศาสตราจารย์ ดร. มาชะสิริ เขียวกุล และ รองศาสตราจารย์กิตติพงษ์ เทียนตระกูล ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบหลักสูตรที่ได้จากการวิจัยและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์กิตติคุณสุมน อมรวิวัฒน์ อาจารย์ ดร. อมรวิชัย นาคทรพ อาจารย์ ดร. ชัยวัฒน์ คนจริง และดร. ไพรัช สู่แสนสุข ที่กรุณามาร่วมประชุมวิพากษ์หลักสูตรที่ได้จากการวิจัย การวิพากษ์ทำให้เห็นแนวทางในการบูรณาการหลักสูตรได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เป็นการให้คำแนะนำที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่ง

ขอขอบคุณพ่อกำนันสุวรรณ ปิธิและคุณวสันต์ เตชะกัน และชาวบ้านถวายเป็นและชาวบ้านจากแก้า หมู่บ้านใกล้เคียงบ้านถวายเป็น รวมทั้งผู้อำนวยการวัชรินทร์ ศรีบุญเรือง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านต้นแก้ว และอาจารย์พวง ไชยวงศ์ ที่ให้ความร่วมมือในการทำวิจัยอย่างมีมิตรไมตรีจิตอย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิบูลย์ วัฒนาร และขอบคุณนายปิติ วัฒนาร ที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจทำให้ผู้วิจัยมีพลังใจและพลังกายในการทำงานจนสำเร็จลุล่วง และน้องๆ ทุกคนที่ให้อุปนิสัยและให้กำลังใจในการทำงานของผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนในโครงการปริญญาเอกกาญจนาภิเษก จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. กำจัด มงคลกุลผู้อำนวยการโครงการปริญญาเอกกาญจนาภิเษก รองศาสตราจารย์โกศลย์ คู่สำราญ รองผู้อำนวยการโครงการปริญญาเอกกาญจนาภิเษก เป็นอย่างสูงที่ได้ให้การสนับสนุน ติดตามเอาใจใส่ ตลอดจนให้โอกาสผู้วิจัยในการเรียนรู้และสร้างผลงานวิจัยฉบับนี้ ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. วิชัย รัตตระกูล หัวหน้าผู้ประสานงานเครือข่ายคปก. ที่ได้ช่วยเหลือในการประสานงานกับ University of Wisconsin-Madison และขอกราบขอบพระคุณ Professor Dr Kenneth H. Shapiro Co-Director of the Asian Partnership Initiative ที่กรุณาสนับสนุนให้ทุนการศึกษาวิจัยที่ University of Wisconsin- Madison

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ค
สารบัญแผนภูมิ	ด
บทที่	
1. บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	9
คำถามในการวิจัย	9
ขอบเขตของการวิจัย	9
คำจำกัดความในการวิจัย	10
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	12
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตร	15
1. หลักสูตรและหลักสูตรท้องถิ่น	15
ก. ความหมาย	15
ข. ความสำคัญและความเป็นมา	19
ค. หลักสูตรท้องถิ่นกับการจัดการการศึกษาในประเทศไทย	21
2. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	25
ก. ผู้ให้ความร่วมมือในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	25
ข. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	30
ค. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	33

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

หน้า

ง. ปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	36
3. แนวการจัดหลักสูตรและการสอนเศรษฐศาสตร์ระดับโรงเรียน	38
ก. หลักสูตรและการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ระดับโรงเรียน ในประเทศสหรัฐอเมริกา	39
ข. หลักสูตรและการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ระดับโรงเรียน ในประเทศไทย	44
4. มาตรฐานการเรียนรู้เนื้อหาเศรษฐศาสตร์ในหลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐานพุทธศักราช 2544	46
ก. มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสังคมศึกษาศาสนาและสังคม	47
ข. มาตรฐานการเรียนรู้เนื้อหาเศรษฐศาสตร์	48
ค. แนวคิดเรื่องบูรณาการในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544	49
5. การบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอน	49
ก. ความหมายของหลักสูตรบูรณาการ	50
ข. ลักษณะสำคัญของการบูรณาการ	51
แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่น	51
1. การร่วมมือกันของชุมชน	51
ก. ความหมายของการร่วมมือกัน	51
ข. ความหมายของการร่วมมือกันบนฐานชุมชน	52
ค. ลักษณะและขั้นตอนของการร่วมมือกันของชุมชน	53
2. การร่วมมือกันของชุมชนในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	55
3. บทบาทของสถานศึกษากับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	58
4. การร่วมมือกันของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน	59
5. กระบวนการเสริมสร้างการเรียนรู้ให้ท้องถิ่น	63
6. ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างการเรียนรู้แบบร่วมมือ	65

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
งานอาชีพหัตถกรรมพื้นบ้าน	70
1. งานหัตถกรรมพื้นบ้าน	70
2. อุตสาหกรรมขนาดเล็ก	74
3. หัตถกรรมไม้แกะสลักภาคเหนือ	77
4. สภาพเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับอาชีพหัตถกรรมไม้ แกะสลัก	80
5. ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับหัตถกรรมไม้แกะสลัก	83
ก. ปัญหาโดยทั่วไป	83
ข. ปัญหาทางเศรษฐศาสตร์	84
6. สภาพแรงงานหญิงและแรงงานเด็ก	86
ก. สภาพการทำงานของแรงงานหญิง	86
ข. สภาพการทำงานของแรงงานเด็ก	86
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	87
1. ด้านการจัดหลักสูตรท้องถิ่นตามความต้องการของชุมชน	87
2. ด้านการร่วมมือกันของชุมชน	88
3. ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้ของชุมชน	90
3. วิธีดำเนินการวิจัย	92
กลุ่มผู้ให้ความร่วมมือการวิจัย	93
เทคนิควิธีในการวิจัย	105
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	109
ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	110
1. ขั้นตอนการศึกษาภาคสนาม	110
2. ขั้นตอนเตรียมตัวภาคสนาม	115

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2.1 การเลือกสนามวิจัย	115
2.2 การเข้าสู่สนามวิจัย	116
2.3 การสร้างความสัมพันธ์	117
2.4. การเริ่มทำงาน	118
3. ขั้นการศึกษาภาคสนาม	119
3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล	119
ระยะที่ 1 การศึกษาลักษณะเฉพาะทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับ การประกอบอาชีพไม้แกะสลักบ้านถวายและหมู่บ้านเก้าหมู่บ้าน ใกล้เคียงบ้านถวาย	120
3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล	125
ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่ บ้านถวายโดยใช้ข้อมูลที่ได้จากระยะที่ 1	126
4 หมู่บ้านถวายและอาชีพงานไม้แกะสลัก	128
ตอนที่ 1 ที่ตั้งและสภาพโดยทั่วไป	128
ตอนที่ 2 สภาพเศรษฐกิจและงานอาชีพ	130
ตอนที่ 3 ความสัมพันธ์ทางการประกอบอาชีพไม้แกะสลักที่เกิดขึ้น กับชาวบ้านถวาย	140
ตอนที่ 4 ลักษณะเฉพาะที่เกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ของท้องถิ่นหมู่บ้านถวาย	146
5. หมู่บ้านเก้าหมู่บ้านใกล้เคียงหมู่บ้านถวายและอาชีพงานไม้แกะสลัก	156
หมู่บ้านกาด	
ตอนที่ 1 ที่ตั้งและสภาพโดยทั่วไป	156
ตอนที่ 2 สภาพเศรษฐกิจและงานอาชีพ	157
ตอนที่ 3 ความสัมพันธ์ทางการประกอบอาชีพไม้แกะสลักของ ชาวบ้านกาดกับหมู่บ้านถวาย	158

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

หน้า

ตอนที่ 4 มุมมองที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพงานไม้แกะสลักของ ชาวบ้านภาค	159
<u>หมู่บ้านเกาะ</u>	
ตอนที่ 1 ที่ตั้งและสภาพโดยทั่วไป	161
ตอนที่ 2 สภาพเศรษฐกิจและงานอาชีพ	162
ตอนที่ 3 ความสัมพันธ์ทางการประกอบอาชีพไม้แกะสลักของ ชาวบ้านเกาะกับหมู่บ้านถวาย	162
ตอนที่ 4 มุมมองที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพงานไม้แกะสลักของ ชาวบ้านเกาะ	163
<u>หมู่บ้านขุนคอง</u>	
ตอนที่ 1 ที่ตั้งและสภาพโดยทั่วไป	165
ตอนที่ 2 สภาพเศรษฐกิจและงานอาชีพ	165
ตอนที่ 3 ความสัมพันธ์ทางการประกอบอาชีพไม้แกะสลักของ ชาวบ้านขุนคองกับหมู่บ้านถวาย	167
ตอนที่ 4 มุมมองที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพงานไม้แกะสลักของ ชาวบ้านขุนคอง	168
<u>หมู่บ้านเดื่อ</u>	
ตอนที่ 1 ที่ตั้งและสภาพโดยทั่วไป	
ตอนที่ 2 สภาพเศรษฐกิจและงานอาชีพ	
ตอนที่ 3 ความสัมพันธ์ทางการประกอบอาชีพไม้แกะสลักของ ชาวบ้านเดื่อกับหมู่บ้านถวาย	171
ตอนที่ 4 มุมมองที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพงานไม้แกะสลักของ ชาวบ้านเดื่อ	173
<u>หมู่บ้านต้นเหือด</u>	
ตอนที่ 1 ที่ตั้งและสภาพโดยทั่วไป	174
ตอนที่ 2 สภาพเศรษฐกิจและงานอาชีพ	175
ตอนที่ 3 ความสัมพันธ์ทางการประกอบอาชีพไม้แกะสลักของ ชาวบ้านต้นเหือดกับหมู่บ้านถวาย	175

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ตอนที่ 4 มุมมองที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพงานไม้แกะสลักของ ชาวบ้านต้นเหือด	176
<u>หมู่บ้านป่าหมาก</u>	
ตอนที่ 1 ที่ตั้งและสภาพโดยทั่วไป	178
ตอนที่ 2 สภาพเศรษฐกิจและงานอาชีพ	179
ตอนที่ 3 ความสัมพันธ์ทางการประกอบอาชีพไม้แกะสลักของชาวบ้าน ป่าหมากกับหมู่บ้านถวาย	180
ตอนที่ 4 มุมมองที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพงานไม้แกะสลักของ ชาวบ้านป่าหมาก	182
<u>หมู่บ้านไร่</u>	
ตอนที่ 1 ที่ตั้งและสภาพโดยทั่วไป	184
ตอนที่ 2 สภาพเศรษฐกิจและงานอาชีพ	184
ตอนที่ 3 ความสัมพันธ์ทางการประกอบอาชีพไม้แกะสลัก ของชาวบ้านไร่กับหมู่บ้านถวาย	185
ตอนที่ 4 มุมมองที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพงานไม้แกะสลักของ ชาวบ้านไร่	186
<u>หมู่บ้านหนองไขง</u>	
ตอนที่ 1 ที่ตั้งและสภาพโดยทั่วไป	187
ตอนที่ 2 สภาพเศรษฐกิจและงานอาชีพ	188
ตอนที่ 3 ความสัมพันธ์ทางการประกอบอาชีพไม้แกะสลักกับของ ชาวหนองไขงหมู่บ้านถวาย	188
ตอนที่ 4 มุมมองที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพงานไม้แกะสลักของ ชาวบ้านหนองไขง	190
<u>หมู่บ้านหารแก้ว</u>	
ตอนที่ 1 ที่ตั้งและสภาพโดยทั่วไป	193
ตอนที่ 2 สภาพเศรษฐกิจและงานอาชีพ	193
ตอนที่ 3 ความสัมพันธ์ทางการประกอบอาชีพไม้แกะสลักของ ชาวหารแก้วกับหมู่บ้านถวาย	193

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ตอนที่ 4 มุมมองที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพงานไม้แกะสลักของ ชาวบ้านहारแก้ว	194
6. ที่มาของสาระความรู้และประสบการณ์ในหลักสูตร “เศรษฐศาสตร์ระดับ ประถมศึกษาที่บ้านถวาย”จากข้อมูลภาคสนามสู่การร่างหลักสูตร)	201
1. ความรู้ความเข้าใจเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเอกลักษณ์ ของการผลิตงานไม้แกะสลักบ้านถวาย	201
2. ความรู้ความเข้าใจเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการขาย งานไม้แกะสลักบนฐานวัฒนธรรมท้องถิ่น	209
3. ความรู้ความเข้าใจเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความเข้มแข็ง ให้กับตลาดไม้แกะสลักท้องถิ่น	212
4. ความรู้ความเข้าใจเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน	217
7 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่บ้านถวาย และหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่บ้านถวาย	223
กระบวนการพัฒนาหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่บ้านถวาย	223
ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ความรู้เศรษฐศาสตร์ท้องถิ่นที่จำเป็นต่อผู้เรียน	223
ขั้นที่ 2 การจัดเรียบเรียงเนื้อหาความรู้ที่จะนำมาใช้ในกระบวนการเรียนรู้ ในโรงเรียน	224
ขั้นที่ 3 การตรวจสอบเนื้อหาโดยชาวบ้าน	224
ขั้นที่ 4 การยกร่างหลักสูตร	225
ขั้นที่ 5 การประเมินผลหลักสูตร	231
ขั้นที่ 6 การปรับปรุงแก้ไข	232
ขั้นที่ 7 การนำเสนอหลักสูตรต่อชุมชน	232
หลักสูตรเศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่บ้านถวาย	234
ตอนที่ 1 : เอกสารหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่บ้านถวาย	234
คำนำ	235
บทนำ	236

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

หน้า

ความสำคัญ	237
เกริ่นนำ	239
1. วิสัยทัศน์หลักสูตร	
เศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่บ้านถวาย	241
2. พันธกิจของหลักสูตร	
เศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่บ้านถวาย	241
3. เป้าหมายของหลักสูตร	
เศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่บ้านถวาย	241
4. คุณลักษณะอันพึงประสงค์	242
5. เนื้อหาหรือสาระการเรียนรู้	242
6. มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาระดับพื้นฐานตามหลักสูตร	
เศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่บ้านถวาย	246
7. สาระและมาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาระดับพื้นฐานตาม	
หลักสูตรการศึกษา พุทธศักราช 2544 ที่นำมา	
บูรณาการเข้ากับมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตร	
เศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่บ้านถวาย	248
8. หน่วยการเรียนรู้และหน่วยการเรียนรู้ย่อยในสาระ	
เศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่บ้านถวาย	249
9. สาระการเรียนรู้และการจัดการหน่วยการเรียนรู้ในหลักสูตรเศรษฐศาสตร์	
ระดับประถมศึกษาที่บ้านถวาย	254
ตอนที่ 2 : เอกสารประกอบหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษา	
ที่บ้านถวาย ประกอบด้วย ตัวอย่างการจัดแผนการเรียนรู้	254
ตัวอย่างที่ 1	
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 2	286
ตัวอย่างที่ 2	
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 3	290

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
รายการอ้างอิง	359
ภาคผนวก	373
ภาคผนวก ก	
รายนามผู้เชี่ยวชาญ	375
ภาคผนวก ข	
รายนามคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนบ้านดั้นแก้ว	377
ภาคผนวก ค	
ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ความร่วมมือชาวบ้านถวายเป็น.....	379
ข้อมูลส่วนตัวของแรงงานจากเก้าหมู่บ้านใกล้เคียงบ้านถวายเป็น.....	380
ภาคผนวก ง	
แผนที่หมู่บ้านถวายเป็น.....	382
แผนที่ศูนย์หัตถกรรมสองฝั่งคลอง	383
แผนที่ศูนย์หัตถกรรมไม้แกะสลักทั้งสองแห่ง	384
ภาคผนวก จ	
แบบบันทึกภาคสนาม	386
แบบบันทึกการสัมภาษณ์	387
แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม /สนทนากลุ่ม	388
แบบบันทึกภาพถ่าย	389
แบบบันทึกข้อมูลเสียง	390
ภาคผนวก ฉ	
ภาพถ่ายหมู่บ้านถวายเป็นกับอาชีพงานไม้แกะสลัก	392
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	395

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ตัวอย่างที่ 3	
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 1	294
ตัวอย่างที่ 4	
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 5	303
8 กระบวนการร่วมมือของชุมชนชาวบ้านถวายเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตร เศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่บ้านถวาย	311
ระยะที่ 1 การร่วมมือในการศึกษาลักษณะเฉพาะทางเศรษฐกิจไม้แกะสลัก ของหมู่บ้านถวาย	312
ระยะที่ 2 การร่วมมือของชุมชนบ้านถวายในการพิจารณาความเหมาะสมของ เนื้อหาของหลักสูตร	321
ระยะที่ 3 การร่วมมือของชุมชนบ้านถวายในการปรับหลักสูตรเพื่อนำไปใช้ ปฏิบัติให้เกิดผลในโรงเรียน	323
ปัจจัยสนับสนุนการร่วมมือของชุมชน	325
ขั้นตอนการร่วมมือของชาวบ้านในโครงการวิจัย	329
ผลกระทบที่เกิดจากชุมชนร่วมมือในโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตร “เศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่บ้านถวาย”	331
9 สรุปผลการวิจัย ข้อค้นพบ และข้อเสนอแนะ	339
สรุปผลการวิจัย	341
ข้อค้นพบใหม่ที่ได้จากการทำวิจัยในโครงการ “การวิจัยแบบร่วมมือที่ใช้ชุมชน เป็นฐานในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ; กรณีศึกษานักเรียนหลักสูตร เศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่บ้านถวาย”	348
ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยต่อไป	357

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงข้อมูลประชากรของชาวบ้านแก้มุ่มบ้านและลักษณะความสัมพันธ์กับชาวบ้านถวายเป็นการประกอบอาชีพงานไม้แกะสลัก	198
2	แสดงมโนทัศน์เศรษฐศาสตร์ท้องถิ่นและคำอธิบายมโนทัศน์เศรษฐศาสตร์ท้องถิ่นบ้านถวาย	243
3	แสดงสาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐานของเศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่บ้านถวาย	246
4	แสดงหน่วยการเรียนรู้ในหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่บ้านถวายที่กำหนดจากการบูรณาการมโนทัศน์เศรษฐศาสตร์ท้องถิ่นที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเข้าด้วยกัน	250
5	แสดงการจัดสาระการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้และหน่วยการเรียนรู้ย่อยในหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่บ้านถวาย	251
6	แสดงหน่วยการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ย่อย และสาระการเรียนรู้รายวิชาอื่นในหลักสูตรการศึกษา พุทธศักราช 2544 ที่นำมาบูรณาการในหน่วยการเรียนรู้ย่อย.....	252
7	แสดงรายละเอียดของหน่วยการเรียนรู้ที่ 1	260
8	แสดงมาตรฐานช่วงชั้นของหน่วยการเรียนรู้ที่ 1	261
9	แสดงรายละเอียดของหน่วยการเรียนรู้ที่ 2	266
10	แสดงมาตรฐานช่วงชั้นของหน่วยการเรียนรู้ที่ 2	267
11	แสดงรายละเอียดของหน่วยการเรียนรู้ที่ 3	273
12	แสดงมาตรฐานช่วงชั้นของหน่วยการเรียนรู้ที่ 3	274
13	แสดงรายละเอียดของหน่วยการเรียนรู้ที่ 4	280
14	แสดงมาตรฐานช่วงชั้นของหน่วยการเรียนรู้ที่ 4	281
15	แสดงความแตกต่างของหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่บ้านถวายและหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ที่มาจากหลักสูตรแม่บท	347
16	แสดงข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ความร่วมมือชาวบ้านถวาย	379
17	แสดงข้อมูลส่วนตัวของแรงงานจากแก้มุ่มบ้านใกล้เคียงบ้านถวาย	380

สารบัญภาพ

ภาพประกอบที่		หน้า
1	ผังบูรณาการสาระการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ท้องถิ่นกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรแม่บท เรื่อง “เอกลักษณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการผลิตงานศิลปหัตถกรรมบ้านถวาย	255
2	ผังบูรณาการสาระการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ท้องถิ่นกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรแม่บท เรื่อง “ ความเอื้ออาทรของผู้ขายและกำไรที่ได้รับ “	263
3	ผังบูรณาการสาระการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ท้องถิ่นกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรแม่บท เรื่อง “การร่วมใจร่วมแรงสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน”	269
4	ผังบูรณาการสาระการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ท้องถิ่นกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรแม่บท เรื่อง “ การผลิตไม้แกะสลักบนฐานการพัฒนาอย่างยั่งยืน”	276